

Β. Μπετσάκος – Μ. Σαρρής – Α. Παπαγεωργίου
Δ. Αναγνωστοπούλου – Β. Μπακλαβάς

Αρχαία Ελληνικά Γ΄ Λυκείου

Προσανατολισμός Ανθρωπιστικών Σπουδών

Κριτήρια αξιολόγησης

Με ανθολόγηση κειμένων

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Εκπαίδευση

Β. Μπετσάκος, Μ. Σαρρής, Α. Παπαγεωργίου, Δ. Αναγνωστοπούλου, Β. Μπακλαβάς
Αρχαία Ελληνικά Γ΄ Λυκείου – Κριτήρια αξιολόγησης (με ανθολόγηση κειμένων)

Υπεύθυνος έκδοσης: Βαγγέλης Μπακλαβάς

Διορθώσεις: Σοφία Κροκίδη

Διτ: Αλέξιος Μάστορης

Copyright© Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε. (Εκδόσεις Πατάκη), Β. Μπετσάκος, Μ. Σαρρής,
Α. Παπαγεωργίου, Δ. Αναγνωστοπούλου και Β. Μπακλαβάς Αθήνα, 2022

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Φεβρουάριος 2022

Κ.Ε.Τ. Γ953 – Κ.Ε.Π. 66/22

ISBN 978-960-16-8745-2

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665 – ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), Τ.Θ. 1213,

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 – ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1.....	7
2.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2	10
3.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3	13
4.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4	17
5.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 5	21
6.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 6	25
7.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 7	29
8.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 8	33
9.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 9	37
10.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 10	41
11.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 11	45
12.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 12	49
13.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 13.....	53
14.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 14	57
15.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 15	61
16/17.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τις ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ 16 & 17	65
18/19.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τις ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ 18 & 19	70
20.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 20	75
21.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 21	79
22.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τη ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 22	84
23.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τις ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ 10 & 11	88
24.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τις ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ 9 & 11	93
25.	ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για τις ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ 3 & 20	98

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 1	102
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 2	104
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 3	107
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 4	109
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 5	111
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 6	114
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 7	117
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 8	121

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 9	123
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 10.....	125
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 11	128
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 12.....	131
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 13.....	133
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 14.....	136
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 15.....	139
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 16/17.....	142
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 18/19.....	145
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 20.....	148
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 21	151
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 22.....	154
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 23.....	157
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 24.....	162
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 25.....	165

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Για θέματα Πανελλαδικών εξετάσεων παλαιότερων ετών (και τις απαντήσεις τους), πρόσθετα Κριτήρια αξιολόγησης, παροράματα, διευκρινίσεις κτλ. επισκεφτείτε το www.patakis.gr ή το www.vivliopoleiopataki.gr και στο πεδίο «Αναζήτηση» πληκτρολογήστε τον κωδικό 12745, ώστε να οδηγηθείτε στην ιστοσελίδα του βιβλίου.

Κριτήριο αξιολόγησης 1

(Διδακτική Ενότητα 1)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, *Μετὰ τὰ φυσικά*, Α 2, 98b12-28

Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες, οἷον περὶ τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα καὶ περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως. Ὁ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἴεται ἀγνοεῖν (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων)· ὥστ' εἶπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἄγνοιαν ἐφιλοσόφησαν, φανερὸν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξαστο ζητεῖσθαι. Δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖαν ἑτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπος, φασμέν, ἐλευθερος ὁ αὐτοῦ ἔνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὦν, οὕτω καὶ αὐτὴν ὡς μόνην οὔσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἔνεκέν ἐστιν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1. α.** Ποιο εἶναι τὸ κύριο γνῶρισμα τῆς φιλοσοφίας, αὐτὸ που τὴ διακρίνει ἀπὸ κάθε ἄλλῃ μορφῆ τεκμηριωμένης γνώσης;
- β.** Να παραθέσετε ἓνα ἐπιχείρημα τοῦ Αριστοτέλη με τὸ ὁποῖο καταδεικνύεται ὅτι ὄντως ἡ φιλοσοφία ἔχει τὸ συγκεκριμένο γνῶρισμα. Μονάδες 10
- B1.** Να περιγράψετε τὴν πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴ φιλοσοφικὴ σκέψη. Για νὰ τεκμηριώσετε τὴν ἀπάντησή σας, βασιστεῖτε στο παρακάτω ἀπόσπασμα: «*Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν [...] οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν.*» Μονάδες 10
- B2.** Ποια στοιχεῖα συνδέουν, κατὰ τὸν Αριστοτέλη, τὸν *φιλόμυθο* καὶ τὸν *φιλόσοφο*; Ἀποτελοῦν αὐτὰ ἀλληλοαποκλειόμενες δράσεις τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος; Μονάδες 10
- B3.** Να γράψετε στο τετράδιό σας τὸ γράμμα που ἀντιστοιχεῖ σε καθεμίᾳ ἀπὸ τις παρακάτω περιόδους λόγου καὶ δίπλα σε αὐτὸ τὴ λέξη «Σωστό», ἀν ἡ περίοδος εἶναι σωστή, ἢ τὴ λέξη «Λάθος», ἀν εἶναι λανθασμένη:
- α) Ὁ Σωκράτης ἀσκεῖ τὴν ἀμφισβήτηση με τρόπο διαφορετικὸ ἀπὸ αὐτὸν τῶν σοφιστῶν.
- β) Ὁ Πλάτων ὡς νέος ἀσχολήθηκε με τὴν ἐπική ποίηση.

- γ) Ο Αριστοτέλης ήταν ο πρώτος φιλόσοφος που ασχολήθηκε με ηθικά ζητήματα.
 δ) Η μαθητεία του Αλέξανδρου δίπλα στον Αριστοτέλη (στη Μίεζα) κάλυψε μία περίοδο μεγαλύτερη των 10 ετών.
 ε) Ο όρος «εὐδαιμονία» σήμαινε αρχικά την εὐνοια του θεού.

Μονάδες 10

- B4.** ἤρξαντο, προϊόντες, συμβεβηκός, φανερόν, χρεία: Για καθεμιά από τις προηγούμενες λέξεις της αρχαίας ελληνικής να γράψετε μία ομόρριζη λέξη της νέας ελληνικής, την οποία και θα εντάξετε –σε οποιαδήποτε μορφή της (αριθμό, πτώση, γένος, βαθμό, φωνή, έγκλιση, χρόνο)– σε μία περίοδο λόγου.

Μονάδες 10

B5.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Μετά τὰ Φυσικά, Α1

Στο 1ο κεφάλαιο της πραγματείας ο Αριστοτέλης ανάγει την τάση του ανθρώπου προς τη γνώση στην ίδια την ανθρώπινη φύση. Στη συνέχεια μελετά πώς αυτή παράγεται στον άνθρωπο.

Όλοι οι άνθρωποι ποθούν τη γνώση· κι αυτό είναι κάτι που οφείλεται στην ίδια την ανθρώπινη φύση. Το δείχνει η αγάπη που έχουμε για τις αισθήσεις· διότι τις αγαπάμε τις αισθήσεις μας, και μάλιστα γι' αυτές τις ίδιες, ανεξάρτητα από τη χρησιμότητά τους. Ιδιαίτερα την όραση· ο λόγος· όχι μόνο όταν προβαίνουμε στις πράξεις μας, αλλά κι όταν ακόμα δεν σκοπεύουμε να πράξουμε τίποτε, προτιμούμε –ας το δεχτούμε– απ' όλες τις αισθήσεις την όραση. Και αυτό, διότι η όραση, πιο πολύ απ' όλες τις αισθήσεις, μας κάνει να αντιλαμβανόμαστε τα πράγματα και μας φανερώνει πολλές διαφορές τους. [...] Όλα, λοιπόν, τα άλλα ζώα ζουν με τις παραστάσεις και τις μνήμες, λίγο μετέχοντας στην εμπειρία· ενώ το ανθρώπινο γένος ζει επίσης με την τέχνη και τις σκέψεις. Η μνήμη κάνει τους ανθρώπους να αποκτήσουν εμπειρία· δηλαδή, οι πολλές μνήμες ενός και του αυτού πράγματος απαρτίζουν το σύνολο μιας εμπειρίας. Και η εμπειρία φαίνεται να ταυτίζεται σχεδόν με την επιστήμη και την τέχνη, αλλά μάλλον είναι το μέσο για να αποκτήσουν οι άνθρωποι την επιστήμη και την τέχνη· αυτό λέει και ο Πώλος: η εμπειρία έκανε την τέχνη, ενώ η απειρία την τύχη. Η επιστήμη-τέχνη γεννιέται όταν από πολλές εμπειρικές διαπιστώσεις δημιουργείται μία γενικευτική αντίληψη για όμοια πράγματα.

(Βασίλειος Μπετσάκος, Τέλος Άριστον. 33 Εμβληματικά Κείμενα του Αριστοτέλη, εκδ. Αρμός)

Ο Αριστοτέλης στο 1ο κεφάλαιο του έργου του Μετά τὰ Φυσικά εξηγεί πώς φτάνει ο άνθρωπος στην «επιστήμη». Θεωρείτε ότι η περιγραφή της έννοιας αυτής συνδέεται με όσα λέει για τη φιλοσοφία στο διδαγμένο κείμενο που σας δόθηκε; (Να τεκμηριώσετε με κειμενικές αναφορές την απάντησή σας.)

Μονάδες 10

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
Θουκυδίδης, Ίστορία Ζ', 49.1-4

Το 414 π.Χ. οι Αθηναίοι πραγματοποίησαν τη Σικελική εκστρατεία, τη μεγαλύτερη –αλλά και καταστροφικότερη– πολεμική επιχείρησή τους. Στο ακόλουθο απόσπασμα ο Αθηναίος στρατηγός Λάμαχος αναλύει τα πλεονεκτήματα της άμεσης επίθεσης των Αθηναίων εναντίον των Συρακουσών, της μεγαλύτερης και ισχυρότερης σικελικής πόλης.

Λάμαχος δὲ ἄντικρυς¹ ἔφη χρῆναι πλεῖν ἐπὶ Συρακούσας καὶ πρὸς τῇ πόλει ὡς τάχιστα τὴν μάχην ποιεῖσθαι, ἕως ἔτι ἀπαράσκευοί τε εἰσὶ καὶ μάλιστα ἐκπεπληγμένοι. τὸ γὰρ πρῶτον πᾶν στράτευμα δεινότατον εἶναι· ἦν δὲ χρονίσῃ πρὶν ἐς ὄψιν ἔλθειν, τῇ γνώμῃ ἀναθαρσοῦντας ἀνθρώπους καὶ τῇ ὄψει καταφρονεῖν μᾶλλον. αἰφνίδιοι δὲ ἦν προσπέσωσιν, ἕως ἔτι περιδεεῖς προσδέχονται, μάλιστ' ἂν σφεῖς περιγενέσθαι καὶ κατὰ πάντα ἂν αὐτοὺς ἐκφοβῆσαι, τῇ τε ὄψει (πλεῖστοι γὰρ ἂν νῦν φανῆναι) καὶ τῇ προσδοκίᾳ ὧν πείσονται, μάλιστα δ' ἂν τῷ αὐτίκα κινδύνῳ τῆς μάχης. εἰκὸς δὲ εἶναι καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς πολλοὺς ἀποληφθῆναι ἕξω διὰ τὸ ἀπιστεῖν σφᾶς μὴ ἤξειν, καὶ ἐσκομιζομένων αὐτῶν τὴν στρατιὰν οὐκ ἀπορήσειν χρημάτων, ἦν πρὸς τῇ πόλει κρατοῦσα καθέζηται². τοὺς τε ἄλλους Σικελιώτας οὕτως ἤδη μᾶλλον καὶ ἐκεῖνοις οὐ ξυμμαχῆσειν καὶ σφίσι προσίεναι καὶ οὐ διαμελλῆσειν περισκοποῦντας ὀπότεροι κρατήσουσιν. ναύσταθμον δὲ ἐπαναχωρήσαντας³ καὶ ἐφορμηθέντας Μέγαρος ἔφη χρῆναι ποιεῖσθαι, ἃ ἦν ἐρῆμα, ἀπέχοντα Συρακουσῶν οὔτε πλοῦν πολὺν οὔτε ὁδόν.

1. ἄντικρυς: απεναντίας· 2. καθέζομαι: στρατοπεδεύω· 3. ἐπαναχωρῶ: αποχωρῶ, ἀπέρχομαι

Γ1. Να γράψετε τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «*Λάμαχος [...] καταφρονεῖν μᾶλλον*».
Μονάδες 10

Γ2. Να αναφέρετε τρία επιχειρήματα με τα οποία ο Λάμαχος υποστηρίζει την ανάγκη της άμεσης επίθεσης εναντίον των Συρακουσών.
Μονάδες 10

Γ3. α. Να εντοπίσετε τρεις (3) τύπους επιθέτων ή επιρρημάτων υπερθετικού βαθμού και να γράψετε τον αντίστοιχο τύπο του συγκριτικού βαθμού.
β. *ἐκπεπληγμένοι, προσπέσωσιν, ἀποληφθῆναι, ἐφορμηθέντας*: Να αναγνωρίσετε γραμματικά τους ρηματικούς τύπους.
Μονάδες 10

Γ4. α. «*Λάμαχος δὲ ἄντικρυς ἔφη χρῆναι πλεῖν ἐπὶ Συρακούσας*»: Πώς θα εξέφερε σε ευθύ λόγο ο Λάμαχος τη συμβουλή του προς τους συμπατριώτες του;
β. Να εντοπίσετε πέντε (5) επιρρηματικούς προσδιορισμούς του χρόνου και να δηλώσετε ποιον ρηματικό τύπο προσδιορίζουν. Επίσης, από τις ακόλουθες λέξεις να εντοπίσετε τις δύο (2) που λειτουργούν ως ομοιόπτωτοι προσδιορισμοί και να δηλώσετε ποια λέξη προσδιορίζουν: *ἀπαράσκευοι, πᾶν, αἰφνίδιοι, περιδεεῖς, πάντα, πλεῖστοι, τῇ προσδοκίᾳ, ὧν, τῷ αὐτίκα, αὐτῶν, σφίσι, πλοῦν*.
Μονάδες 10

Στοιχεία/ Άξονες απαντήσεων

Κριτήριο αξιολόγησης 1

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- A1. α.** Η φιλοσοφία στοχεύει αποκλειστικά στη γνώση· δεν υπηρετεί καμία χρησιμότητα. Στον πυρήνα της φιλοσοφικής γνώσης δεν βρίσκονται η χρησιμότητα και η ανάγκη (όπως συμβαίνει με τις άλλες επιστήμες), αλλά η ελευθερία: η φιλοσοφία υπάρχει μόνο για τον εαυτό της («Δήλον οὔν ... αὕτη αὐτῆς ἕνεκέν ἐστιν»).
- β.** **Λογικό επιχείρημα:** Εφόσον οι άνθρωποι άρχισαν να φιλοσοφούν για να ξεφύγουν από την άγνοια, συνεπάγεται ότι η ίδια η γνώση (και όχι η εξυπηρέτηση κάποιας συγκεκριμένης ανάγκης) αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της φιλοσοφίας («εἴπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἄνοιαν ... οὐ χρήσεώς τινος ἕνεκεν»).
- Ιστορικό επιχείρημα:** Η αλήθεια του κύριου γνωρίσματος της φιλοσοφίας (η μη χρησιμότητα) τεκμηριώνεται ιστορικά: Δεν ήταν η ανάγκη που οδήγησε στην ανάπτυξη της φιλοσοφίας· οι άνθρωποι φιλοσόφησαν μόνο όταν είχαν ξεπεράσει τα βιοτικά τους προβλήματα και είχαν εξασφαλίσει τη σκόλη, τον χρόνο που δεν δαπανάται για τη διασφάλιση της επιβίωσης, αλλά ελεύθερα για τη χαλάρωση και την απόλαυση («Μαρτυρεῖ ... συμβεβηκός»).
- B1.** 1. Θαυμασμός, έκπληξη, περιέργεια → απορία: «Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν ... ἤρξαντο φιλοσοφεῖν» (α. «ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες», β. «εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες»). 2. Συνειδητοποίηση της άγνοιας: «Ὁ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἶετα ἄγνωεῖν». 3. Απόπειρα διαφυγής από την άγνοια → αναζήτηση της τεκμηριωμένης γνώσης: «διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἄνοιαν ἐφιλοσόφησαν».
- B2.** Ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα σε αυτόν που αγαπά τον μύθο και σε αυτόν που αγαπά την ολοκληρωμένη γνώση, τη σοφία, είναι η αγάπη, το ενδιαφέρον για τα θαυμάσια, τα αξιοθαύμαστα, τα αξιοπερίεργα, τα δυσερμήνευτα· με αυτά ασχολείται τόσο ο μύθος όσο και η φιλοσοφία. Ο μύθος και ο λόγος δεν είναι τίποτε άλλο παρά τρόποι διαφυγής του ανθρώπου από την άγνοια, και γι' αυτό δεν αποκλείουν ο ένας τον άλλον. Αποτελούν δύο διαφορετικούς τρόπους σκέψης, για να απαντηθούν τα μεγάλα ερωτήματα σχετικά με τον θεό, τον κόσμο και τον άνθρωπο. Ο Αριστοτέλης γνωρίζει καλά ότι το πέρασμα από τον μύθο στον λόγο (από το έπος στην τραγωδία, στην ιστοριογραφία και στη φιλοσοφία) αποτυπώνει την πορεία του αρχαιοελληνικού στοχασμού. Γνωρίζει επίσης ότι το βάρος μπορεί να μετακινήθηκε σταδιακά προς τον λόγο, ο μύθος όμως ποτέ δεν απαξιώθηκε τελείως στην αρχαία Ελλάδα. Εξάλλου, όταν αναφέρεται στον φιλόμυθο, δεν έχει κατά νου μόνο τους αρχαίους μυθογράφους, αλλά και τον δάσκαλό του, τον Πλάτωνα, που αξιοποιεί συχνά τους μύθους ως εργαλείο σκέψης στις φιλοσοφικές του αναλύσεις. Επίσης, η αφήγηση μύθων ήταν μία από τις μεθόδους των σοφιστών, αλλά και άλλων προσωκρατικών φιλοσόφων.
- B3.** α-Σωστό • β-Λάθος • γ-Λάθος • δ-Λάθος • ε-Σωστό.
- B4.** ἤρξαντο: αρχή, αρχίζω, εξαρχής... • προϊόντες: εισιτήριο, προσιτός, ισθμός, ανεξιτηλος... • συμβεβηκός: ανεβαίνω, βάση, βατός, βήμα, βωμός... • φανερόν: φαινόμενο, αφανής, φανάρι, φάσμα, φαντασία... • χρεία: χρήμα, χρήσιμος, άχρηστος, εύχρηστος...
- B5.** Ο Αριστοτέλης αποδίδει την επιθυμία των ανθρώπων να αποκτήσουν γνώσεις για τον κόσμο

στην ίδια την ανθρώπινη φύση («Όλοι οι άνθρωποι ... ανθρώπινη φύση»). Αφειρητία της γνώσης είναι οι αισθήσεις, ιδιαίτερα η όραση. Μετά σχηματίζονται οι μνήμες. Με τις ποικίλες μνήμες του ίδιου πράγματος ο άνθρωπος αποκτά την αντίστοιχη εμπειρία. Η γενίκευση πολλών εμπειριών οδηγεί στην τεκμηριωμένη γνώση, την επιστήμη («Η επιστήμη-τέχνη γεννιέται ... όμοια πράγματα»). Μάλιστα, ο Αριστοτέλης τονίζει πως το ανθρώπινο γένος είναι το μόνο από τα έμβια όντα που είναι από τη φύση προικισμένο με την ικανότητα για λογική επεξεργασία των εμπειριών του και γενικότερα για λογική σκέψη («το ανθρώπινο γένος ζει ... σκέψεις»).

Στο πρωτότυπο κείμενο, όπου περιγράφεται η πορεία του ανθρώπου από την παρατήρηση των φυσικών φαινομένων προς τη φιλοσοφία, διαπιστώνουμε παρόμοια στοιχεία. Σε αυτό ο Αριστοτέλης δείχνει πως η φιλοσοφική δραστηριότητα αφορμάται από τον θαυμασμό του ανθρώπου μπροστά στην πραγματικότητα, άρα από αισθητηριακά δεδομένα, από τις ποικίλες εμπειρίες που αποκτά μέσω των αισθήσεων και τις οποίες, χρησιμοποιώντας τη λογική του, τις επεξεργάζεται, τις οργανώνει και τις γενικεύει, αναζητώντας να κατανοήσει τις αρχές που διέπουν τον φυσικό κόσμο. Όμως, η φιλοσοφία, σε διάκριση από τις άλλες γνώσεις-επιστήμες, δεν έχει κάποια χρηστικότητα, δεν αποβλέπει στην παραγωγή γνώσης που έχει αξία χρήσης. Αντίθετα, έχει εντελώς θεωρητικό χαρακτήρα και αποσκοπεί μόνο στο να ικανοποιήσει τη φυσική ανάγκη του ανθρώπου να γνωρίσει τη βαθύτερη φύση του κόσμου που τον περιβάλλει. Επομένως, η σοφία που αποκτά ο άνθρωπος μέσα από τη φιλοσοφία είναι αυταξία και γι' αυτό, κατά τον Αριστοτέλη, η φιλοσοφία είναι η ανώτερη μορφή γνώσης-επιστήμης. Προκειμένου να αποδείξει τη θέση του αυτή, ο φιλόσοφος εξετάζει με ιστορική ματιά το πώς άρχισαν οι άνθρωποι να φιλοσοφούν και διαπιστώνει πως αυτό έγινε μόνο όταν κατάφεραν να ικανοποιήσουν τόσο όλες σχεδόν τις άμεσες βιοτικές ανάγκες τους όσο και αυτές που συνδέονται με την άνεση και την απόλαυσή τους.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- Γ1.** Ο Λάμαχος, αντίθετα, είπε πως έπρεπε να πλεύσουν ενάντια στις Συρακούσες και να δώσουν το γρηγορότερο τη μάχη κοντά στην πόλη, όσο ακόμα (οι Συρακούσιοι) ήταν απροετοίμαστοι και πάρα πολύ τρομαγμένοι. (Υποστήριξε ότι) κάθε στράτευμα προκαλεί στην αρχή μεγάλο φόβο· αν όμως ένα στράτευμα αργήσει να εμφανιστεί στα μάτια των εχθρών, οι άνθρωποι παίρνουν με το μυαλό τους θάρρος, και έτσι, όταν πια εμφανιστεί, αυτοί έχουν φτάσει σχεδόν να τον περιφρονούν.
- Γ2.**
- Η άμεση και αιφνιδιαστική επίθεση βρίσκει τους αμυνομένους απροετοίμαστους και κατατρομαγμένους («ἀπαράσκευοί τε εἰσὶ καὶ μάλιστα ἐκπεληγμένοι»).
 - Η χρονοτριβή δίνει στους αμυνομένους χρόνο για μια ορθολογική αντιμετώπιση της κατάστασης («ἤν δὲ χρονίση πρὶν ἐς ὄψιν ἔλθειν, τῆ γνώμη ἀναθαρσοῦντας ἀνθρώπους καὶ τῆ ὄψει καταφρονεῖν μάλλον»).
 - Επαυξάνοντας τον φόβο των εχθρών, η άμεση επίθεση κάνει πιθανότερη την επικράτηση· διότι οι αμυνομένοι, φοβισμένοι, εκτιμούν ότι οι επιτιθέμενοι είναι περισσότεροι από ό,τι στην πραγματικότητα [*περιδεεῖς προσδέονται, ... φανῆναι*)], και έτσι πανικοβάλλονται ακόμα πιο πολύ, καθώς αναλογίζονται τα μελλοντικά δεινά («καὶ τῆ προσδοκίᾳ ὧν πεῖσονται»), την ώρα που έχουν να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο της ίδιας της ζωής τους («μάλιστα δ' ἂν τῷ αὐτίκα κινδύνῳ τῆς μάχης»).
 - Οι επιτιθέμενοι έχουν τη δυνατότητα να αιχμαλωτίσουν πολλούς ανύποπτους εχθρούς («καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς πολλοὺς ἀποληφθῆναι ἔξω διὰ τὸ ἀπιστεῖν σφᾶς μὴ ἤξεν»), αλλά και να

- επωφεληθούν από τα εγκαταλελειμμένα εφόδια («καὶ ἐσκομιζομένων αὐτῶν τὴν στρατιὰν οὐκ ἀπορήσειν χρημάτων»).
- Ἐχοντας τον αέρα του νικητή, οι επιτιθέμενοι θα πάρουν με το μέρος τους τους αμφιταλαντευόμενους ουδέτερους («καὶ σφίσι προσιναί καὶ οὐ διαμελλήσειν περισκοποῦντας ὁπότεροι κρατήσουσιν»).
- Γ3. α.** τάχιστα: θάπτον • μάλιστα: μάλλον • πρῶτον: πρότερον • δεινότατον: δεινότερον • πλείστοι: πλείονες / πλείους.
- β.** • ἐκπεληγμένοι: μτχ. πρκ. του ρ. ἐκπλήττομαι, αρσ. γένους, ονομ. πληθ. • προσπέσωσιν: υποτ. αορ. β' του ρ. πίπτω, γ' πληθ. πρόσ. • ἀποληφθῆναι: απρμφ. παθ. αορ. του ρ. ἀπολαμβάνομαι • ἐφορμηθέντας: μτχ. παθ. αορ. του ρ. ἐφορμῶμαι, αρσ. γένους, αιτ. πληθ.
- Γ4. α.** Χρῆ πλεῖν ἐπὶ Συρακούσας.
- β.** Επιρρηματικοὶ προσδιορισμοί:
- ὡς τάχιστα → [τὴν μάχην] ποιῆσθαι (επιρρ. προσδ. χρόνου) • ἕως ἔτι ἀπαράσκευοί τε εἰσὶ → [τὴν μάχην] ποιῆσθαι (χρονική πρόταση) • τὸ γὰρ πρῶτον → δεινότατον εἶναι (αιτιατική του χρόνου) • πρὶν ἐς ὄψιν ἔλθεῖν → χρονίση (χρονική πρόταση, δηλώνει το υστερόχρονο) • ἕως ἔτι περιδεεῖς προσδέχονται → περιγενέσθαι (χρονική πρόταση, δηλώνει το σύγχρονο) • νῦν → φανῆναι (επιρρ. προσδ. χρόνου) • ἐσκομιζομένων αὐτῶν → οὐκ ἀπορήσειν (γενική ἀπόλυτη χρονική μετοχή, δηλώνει το σύγχρονο) • ἤδη → οὐ ξυμμαχήσειν (επιρρ. προσδ. χρόνου)
- Ομοιόπτωτοι προσδιορισμοί:
- πᾶν: προσδιορίζει το στράτευμα (ως κατηγορηματικός) • τῶ αὐτίκα: προσδιορίζει το κινδύνω (ως επιθετικός).

Κριτήριο αξιολόγησης 2

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- A1.** α-Σ («Τὰ ὑποκείμενα ... χρωμένοις») • β-Σ («εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύεσθαι») • γ-Λ («ἄλλαι μὲν εἰσιν ... ἕτεροι δ' αἰ ἐπιτάττουσαι») • δ-Λ («ἡ τοῦ κρίνειν ἔχουσα τὴν ὀρθότητα»), («μόνης φιλοσοφίας τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν περιεχοῦσης») • ε-Λ («Ἔτι τοίνυν ἄλλαι ... αἰ ὑπηρετοῦσαι»).
- B1.** Στον Προτρεπτικὸν πρὸς Θεμισώνα ο Αριστοτέλης φαινομενικά απευθύνεται στον νεαρό ηγεμόνα της Κύπρου Θεμισώνα και τον παροτρύνει να επιδοθῆι στη φιλοσοφία. Στην πραγματικότητα ὁμως με το ἔργο αυτό ο Αριστοτέλης προτρέπει τους νέους –και γενικότερα ὅλους τους ανθρώπους, ὅπως φανερώνει η δοτική προσωπική «ἡμίην»– να ασχολούνται με τη φιλοσοφία, προβάλλοντας την αξία της φιλοσοφίας για μια ευτυχισμένη ζωή.
- Ο Αριστοτέλης ξεκινᾷ ἐδῶ την επιχειρηματολογία του με τη γενική διαπίστωση πως ἀπὸ τη φύση του ὁ ἄνθρωπος διαθέτει μέσα-ὄργανα, ὅπως το σῶμα του και τα μέλη του σώματος, με τα οποία τον ἔχει εφοδιάσει η φύση, προκειμένου να ενεργεῖ με τον ὀρθὸ τρόπο, ὥστε να υπηρετεῖ την ατομική και συλλογική ευδαιμονία. Ὅμως, συχνὰ οἱ ἄνθρωποι δεν χρησιμοποιοῦν τα ὄργανα αὐτὰ με τον τρόπο που πρέπει («τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις»: δεοντολογική ἔκφραση), με ἀποτέλεσμα να βλάπτουν τον εαυτό τους και τους συμπολίτες τους. Ἀπὸ τη διαπίστωση αὐτὴ ἀπορρέει η προτροπὴ του Αριστοτέλη αφενὸς να επιθυμοῦμε ἔντονα την επιστήμη, αφετέρου να την αποκτούμε και να τη χρησιμοποιοῦμε με τον σωστὸ τρόπο («δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαι τ' αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως»: δεοντολογική ἔκφραση). Παράλληλα, με την κλιμάκωση των ἀπαρεμφάτων («ὀρέγεσθαι – κτᾶσθαι –